

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії
10 серпня 2026 року

Здобувач ступеня доктора філософії Віктор ГУМЕНЮК, 1983 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2005 році Ужгородський національний університет за спеціальністю «Правознавство», приватний нотаріус, м. Ужгород, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, від «29» травня 2026 року № 322/01-04, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –	Марії МЕНДЖУЛ, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Рецензентів –	Віктора ЗАБОРОВСЬКОГО, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Василя ФЕННИЧА, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Офіційних опонентів –	Ірини ДАВИДОВОЇ, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри приватного права факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія» Світлани ГРИНЬКО, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри приватного права юридичного факультету Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

на засіданні «10» серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Віктору ГУМЕНЮКУ на підставі публічного захисту дисертації «Трансформації у сфері правового регулювання нотаріальної діяльності України в умовах цифровізації».

Дисертацію виконано у ДВНЗ «Ужгородський національний університет», МОН України, м. Ужгород.

Науковий керівник – Сібілла БУЛЕЦА, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених Віктором ГУМЕНЮКОМ досліджень та має істотне значення для правової галузі. Дисертаційна робота є першим системним та комплексним дослідженням здійснення нотаріальних дій чи відмови в їх вчиненні в процесі цифровізації нотаріальної діяльності України. Результати здобувача, викладені у дисертації, узгоджуються з вимогами, визначеними в пункті 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої

вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 наукових праць, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації та 4 наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Зазначене відповідає пунктам 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами):

1. Гуменюк В. В. Етапи історичного розвитку нотаріату в епоху цифровізації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 782-788.

2. Гуменюк В. В. Правові трансформації нотаріальної діяльності під впливом цифровізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. № 87. Ч. 1. С. 206-210.

3. Гуменюк В. В. Особливості посвідчення правочинів в умовах цифровізації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5. Т. 1. С. 181-185.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Марія МЕНДЖУЛ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»:

1. Запровадження дистанційних нотаріальних дій не може оцінюватися виключно як технологічне спрощення доступу до нотаріальних послуг. Воно створює додаткові ризики цифрової нерівності, помилкової ідентифікації особи, прихованого психологічного або фізичного тиску, а також формального встановлення справжності волевиявлення. Запропонований здобувачем алгоритм, який передбачає панорамний огляд приміщення, поглиблене психолого-юридичне інтерв'ю, обов'язкове відеопротоколювання та право нотаріуса припинити онлайн-процедуру з подальшим переведенням її в офлайн-формат, загалом заслуговує на підтримку. Водночас окремі положення цієї концепції потребують конкретизації. Зокрема, відеофіксація сама по собі не дає змоги достовірно встановити внутрішню свободу волевиявлення особи. Необхідно чітко визначити нормативні критерії сумніву нотаріус у правомірності та порядку фіксації, а також підстав для припинення дистанційної дії, правові наслідки такого рішення та можливість його оскарження. Окремого обґрунтування потребують правила зберігання відеозаписів, доступу до них і захисту персональних даних. Тому запропонований механізм варто розглядати як перспективний, але такий, що потребує детальної процесуальної регламентації та апробації.

2. Порушена здобувачем проблема є актуальною, оскільки цивільний оборот потребує зрозумілих механізмів спадкування віртуальних активів, підтвердження прав на цифрові об'єкти та забезпечення доступу спадкоємців до них. Концепція «цифрової спадщини», пропозиції щодо внесення змін до Цивільного кодексу України та наділення нотаріуса окремими функціями цифрового ескроу-агента мають науковий потенціал. Разом із тим запропонований підхід викликає низку принципових питань. Насамперед необхідно чітко розмежувати віртуальний актив, цифровий об'єкт, майнове право, засіб доступу до активу та інформацію конфіденційного характеру. Не кожен цифровий об'єкт може входити до складу спадщини, а передання приватного ключа або пароля не завжди є тотожним переходу суб'єктивного цивільного права. Дискусійним залишається і наділення нотаріуса функцією цифрового ескроу-агента, оскільки це може виходити за межі традиційної посвідчувальної та охоронної функцій нотаріату, створювати додаткові кібербезпекові

ризика й підвищувати рівень професійної відповідальності нотаріуса. Тому здобувачеві доцільно було б повніше обґрунтувати правову природу цифрового ескроу, межі компетенції нотаріуса, порядок зберігання криптографічних ключів, розподіл відповідальності у разі їх втрати або компрометації, а також взаємодію нотаріуса з операторами цифрових платформ та іноземними постачальниками послуг. Без вирішення цих питань відповідні пропозиції залишатимуться переважно доктринальною моделлю, практична реалізація якої може бути ускладненою.

Віктор ЗАБОРОВСЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»:

1. У дисертації цілком обґрунтовано акцентується увага на можливості дистанційного вчинення окремих нотаріальних дій. Водночас потребує додаткового обговорення питання про те, чи не призведе розширення дистанційного формату до послаблення ознаки безспірності нотаріальної діяльності. Адже фізична присутність особи перед нотаріусом традиційно забезпечує безпосередній контроль за волевиявленням, дієздатністю та відсутністю стороннього впливу. Тому в ході захисту варто додатково аргументувати, які саме правові та технічні механізми здатні запобігти зростанню спорів щодо законності нотаріальних дій у цифровому середовищі. Автор обґрунтовує доцільність подальшої цифровізації нотаріального діловодства та електронного архіву. Разом із тим дискусійним залишається питання про використання технології blockchain для забезпечення незмінності електронної нотаріальної справи. У роботі це питання частково порушується, однак потребує глибшої оцінки з урахуванням не лише технічних переваг, а й правових ризиків, зокрема щодо доступу, коригування даних, збереження нотаріальної таємниці та процесуальної відповідальності.

2. Дисертант пропонує авторське визначення цифрового нотаріального акта та наполягає на доцільності використання цієї категорії. Однак відомо, що категорія «нотаріальний акт» уже ставала предметом дискусій у науці та практиці, а її нормативне закріплення в українському законодавстві зазнавало суттєвої критики. Тому бажано було б більш детально обґрунтувати, чому саме в умовах цифровізації повернення до цієї категорії є методологічно виправданим і практично доцільним.

Василь ФЕННИЧ, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»:

1. Однією із характерних рис нотаріальної діяльності є її безспірність. Така її риса підтверджується законодавчо. Так, Закон України «Про нотаріат» вказує, що «за обґрунтованою письмовою заявою заінтересованої особи, яка звернулася до суду, та на підставі отриманого від суду повідомлення про надходження позовної заяви заінтересованої особи, яка оспорує право або факт, про посвідчення якого просить інша заінтересована особа, вчинення нотаріальної дії зупиняється до вирішення справи судом» (ч. 4 ст. 42). Безспірність нотаріальної діяльності досягається за рахунок того, що факти відбуваються перед нотаріусом (наприклад, прийняття на депозит грошових сум чи цінних паперів) або перед нотаріусом особи виражають свою волю на набуття певних прав та обов'язків (зокрема, особи дійсно мають намір укласти правочин певного змісту, усвідомлюють права й обов'язки один щодо одного та готові під цим підписатися). Разом із тим, цифровізація нотаріальної діяльності зумовлює дистанційне надання нотаріальних послуг, де особистого спілкування нотаріуса та осіб, які звернулися за вчиненням нотаріальної дії не має. Виходить, що цифровізація не тільки міняє форму нотаріальної діяльності дій, але й її сутність. Чи не буде дистанційне вчинення нотаріальних дій, яке зменшує рівень контролю

за поведінкою нотаріуса та учасників нотаріального процесу призводити до збільшення спорів щодо законності нотаріальних дій, що, в підсумку, призведе до збільшення навантаження на судову систему країни? Якщо так, то як цьому запобігти?

2. Цифровізація нотаріальної діяльності міняє багато аспектів роботи нотаріуса, одним із яких виступає формування електронної нотаріальної справи. Ефективність та довіра до електронної нотаріальної діяльності багато в чому буде залежати від забезпечення незмінності та схоронності вчинення електронних нотаріальних дій та достовірному відображенню інформації про них у електронній нотаріальній справі. Питання безпеки електронної нотаріальної діяльності повинно поширюватися і на самого нотаріуса, щоб не допустити зловживання з його сторони. Одним із варіантів як можна цього уникнути в сучасному цифровому середовищі є використання технології Blockchain. Як Ви ставитеся до використання цієї технології для забезпечення незмінності електронної нотаріальної справи?

3. За результатом проведеного дисертаційного дослідження, автор пропонує виділяти таку категорію як цифровий нотаріальний акт та характеризує його ознаки (стор. 93-94). Проте, в 2020 році Закон України «Про нотаріат» був редагований, внаслідок чого такий об'єкт нотаріальної діяльності як «нотаріальний акт» зник. Наскільки доречно знову повертатися до цього об'єкту, нехай і в контексті цифровізації нотаріальної діяльності, якщо він свого часу зазнавав постійної критики з боку практиків та науковців?

Ірина ДАВИДОВА, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»:

1. Авторське розмежування понять «нотаріальна діяльність», «нотаріальні дії» та «супутня діяльність нотаріуса» є науково продуктивним, однак критерії розмежування «публічно-правового» та «приватноправового» (диспозитивного) аспектів нотаріальної практики потребують більш детального обґрунтування з огляду на дуалістичну природу нотаріальної функції. Зокрема, залишається дискусійним питання про те, до якої категорії слід відносити окремі консультаційні дії нотаріуса, безпосередньо пов'язані з вчинюваною нотаріальною дією, - чи є вони елементом «нотаріальних дій» у широкому значенні, чи належать до «супутньої діяльності».

2. Запропоновані здобувачем зміни до ст. 54 Закону України «Про нотаріат» передбачають, що правочин, вчинений в електронній формі та який підлягає нотаріальному посвідченню, посвідчується через систему е-нотаріату. Вочевидь, необхідно уточнити, яким чином ця норма має співвідноситися із положеннями чинного Закону «Про нотаріат» стосовно ідентифікації осіб при вчиненні нотаріальних дій. Зокрема, потребує чіткого врегулювання питання про те, яким чином нотаріус, що діє через систему е-нотаріату, виконає вимоги ст. 43 Закону щодо встановлення особи суб'єктів нотаріальної дії в умовах, коли технічна система «Дія» є недоступною для окремих категорій громадян.

3. У підрозділі 2.4, присвяченому кібербезпеці е-нотаріату, здобувач детально аналізує ризики, пов'язані з неправомірним доступом до нотаріального архіву та витоком персональних даних. Водночас поза увагою залишилося питання правових наслідків кібератак для юридичної сили нотаріальних актів, що зберігаються в електронному архіві чи впливатиме факт несанкціонованого доступу на доказову силу відповідних електронних нотаріальних документів у разі їх оспорування в суді?

4. У роботі значна увага приділена інтеграції систем штучного інтелекту в нотаріальну діяльність. Здобувач слушно зазначає, що штучний інтелект не може замінити нотаріуса, а виступає лише інструментом для автоматизації перевірок та складання проєктів документів. Проте поза належною увагою залишилося питання розподілу юридичної

відповідальності у разі помилки алгоритму. Враховуючи, що нотаріус несе повну майнову відповідальність за свої дії, доцільно було б більш детально проаналізувати механізми страхування ризиків або звільнення нотаріуса від відповідальності у випадку технічних збоїв державних ІІІ-систем.

5. У підрозділі 3.2 «Роль нотаріуса у гарантуванні здійснення спадкових прав» авторська позиція щодо проблем дистанційного оформлення спадщини в умовах воєнного стану окреслена схематично. Видається доцільним глибше дослідити механізм взаємодії е-нотаріату зі Спадковим реєстром у разі оформлення спадщини після загиблих учасників бойових дій, а також правові механізми захисту спадкових прав внутрішньо переміщених осіб та громадян, які перебувають за кордоном.

6. У підрозділі 3.3, обґрунтовуючи трансформацію охоронних нотаріальних дій, автор пропонує встановити, що викладення виконавчого напису в цифровій формі через систему е-нотаріату можливе тільки на документах в електронній формі. Однак такий категоричний підхід залишає поза увагою величезний масив чинних паперових боргових документів (наприклад, розписок чи кредитних договорів, укладених до впровадження е-нотаріату). Видається доцільним передбачити перехідний механізм або процедуру оцифрування (створення електронних копій з КЕП) таких документів для вчинення на них електронних виконавчих написів.

Світлана ГРИНЬКО, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри приватного права юридичного факультету Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова:

1. Запропоноване автором визначення електронного нотаріального діловодства (с. 96-97 дис.) загалом є змістовним і комплексним, проте викликає окремі зауваження з позицій юридичної техніки та теорії права. Насамперед дефініція є надмірно перевантаженою ознаками, технічними характеристиками та функціональними цілями, що ускладнює її сприйняття і не повною мірою відповідає вимогам до наукової дефініції. До визначення включено перелік конкретних технологічних засобів реалізації (зокрема засоби електронної ідентифікації, кваліфікований електронний підпис, інтегровані державні реєстри, єдиний електронний нотаріальний архів), хоча вони характеризують механізм функціонування відповідної системи, а не сутність самого поняття. З огляду на динамічний розвиток цифрових технологій і законодавства у сфері електронних довірчих послуг така деталізація може зумовити швидке моральне та нормативне застарівання запропонованої дефініції.

Крім того, до визначення включено його цільове призначення («з метою забезпечення підвищеної ефективності, прозорості, кібербезпеки та юридичної достовірності»), хоча мета функціонування не належить до істотних ознак поняття. При цьому окремі використані категорії мають оціночний характер. Зокрема, поняття «підвищена ефективність» відображає очікуваний результат функціонування системи, а не її визначальну властивість, тоді як «кібербезпека» є характеристикою або принципом функціонування відповідної інформаційної системи, а не самостійною метою нотаріального діловодства.

Дискусійним також видається надмірно деталізований перелік процесів, що охоплюються електронним нотаріальним діловодством. Включення майже всіх можливих операцій із документами та інформацією знижує універсальність запропонованої дефініції, оскільки розвиток цифрових технологій та еволюція законодавства можуть обумовити появу нових процесів, які не охоплюватимуться наведеним переліком. У зв'язку з цим доцільніше було б сформулювати визначення більш узагальнено, зосередивши увагу на його сутнісних ознаках, а технічні засоби реалізації, функціональні характеристики та цілі функціонування розкрити в окремих положеннях дослідження.

2. Викликає певну дискусію запропонована автором класифікація правил посвідчення правочинів на загальні, спеціальні та специфічні правила, пов'язані із цифровізацією нотаріальної діяльності (с. 26 дис.). Зокрема, наведений підхід потребує більш ґрунтового теоретичного обґрунтування, оскільки з представлених положень не вбачається чіткого класифікаційного критерію, за яким виокремлено третю групу правил. Видається, що цифровізація характеризує насамперед форму або спосіб реалізації нотаріальної діяльності, а не самостійний різновид правил нотаріального посвідчення правочинів.

Крім того, використане автором поняття «специфічні правила, пов'язані із цифровізацією нотаріальної діяльності» потребує додаткової конкретизації. Із наведеного формулювання не є цілком зрозумілим, чи йдеться про особливості застосування загальних і спеціальних правил посвідчення правочинів в умовах використання цифрових технологій, чи про формування окремої групи правових норм, які мають самостійний предмет правового регулювання. У зв'язку з цим доцільно чіткіше визначити зміст зазначеної категорії, критерії її виокремлення та місце у запропонованій класифікації.

3. Певну дискусію викликає запропоноване автором положення щодо функцій електронного нотаріального діловодства (с. 27-28 дис.). Насамперед не зовсім коректним видається отождолення функцій електронного нотаріального діловодства з функціями нотаріату, оскільки посвідчення безспірних прав і фактів та запобігання виникненню спорів є традиційними функціями інституту нотаріату незалежно від форми організації діловодства. *Використання цифрових технологій змінює переважно способи реалізації цих функцій, але не їх зміст!* Крім того, використані у формулюванні категорії «якісно нові технологічні інструменти», «найвищі стандарти юридичної сили та довіри», «високотехнологічна система» мають переважно оціночний характер і потребують додаткової конкретизації. У зв'язку з цим наведене положення потребує більш чіткого розмежування функцій нотаріату та функцій електронного нотаріального діловодства, а також додаткового обґрунтування його наукової новизни.

4. Потребує додаткового обґрунтування висновок автора про доцільність запровадження цифрового нотаріального посвідчення *всіх!* правочинів (с. 28 дис.). Таке твердження має універсальний характер і не враховує особливостей окремих категорій правочинів, для яких специфіка предмета, суб'єктного складу або законодавчо встановлених процедур може об'єктивно обмежувати можливість їх повного переведення в електронний формат. Тому наведена пропозиція потребує більш диференційованого підходу та належної аргументації.

5. Дискусійним видається висновок автора про необхідність законодавчого врегулювання електронного нотаріального акта як *самостійного правового інституту нотаріального діловодства!* (с. 25 дис.). Наведене положення потребує додаткового теоретико-правового обґрунтування, оскільки із змісту дослідження не вбачається достатніх підстав для висновку про формування нового самостійного правового інституту. Сам по собі перехід нотаріального акта до електронної форми не обов'язково зумовлює виникнення нового інституту права, а може свідчити лише про модернізацію форми документального оформлення нотаріальних дій. У зв'язку з цим доцільно більш чітко обґрунтувати критерії, які дозволяють розглядати електронний нотаріальний акт саме як самостійний правовий інститут, а не як окремий елемент або різновид електронного нотаріального діловодства.

6. Викликає дискусію запропонований автором механізм альтернативної ідентифікації особи, оскільки до нього включено різні способи підтвердження особи, які мають неоднакову правову природу та рівень достовірності (с. 25 дис.). При цьому не визначено критерії їх застосування, юридичну силу кожного із запропонованих засобів та

порядок вирішення можливих колізій між ними, що потребує додаткового теоретичного обґрунтування.

Озвучені зауваження отримали всі необхідні пояснення з боку дисертанта, тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів наукового дослідження Віктора ГУМЕНЮКА.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Віктору ГУМЕНЮКУ ступінь доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Марія МЕНДЖУЛ